

PROLETARCI

Entered second-class matter, Dec. 6, 1907 at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 587 So. Centre Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se"

Stev. (No.) 55.

Chicago, Ill., 29. septembra (Sept. mber), 1905.

Leto (Vol.) III

Volilec premišljuje!

Lepo, ki so plačani od še več-
loporov, za lopovski delo, pri-
ti volilec, da ponovno glasuje-
ta lopovski zistem, mamijo
ce, da se bo spremenil de-
položaj po volitvah na ve-
bolje.

Torej po volitvah žele, kaj?!
kaj pa ne pred volitvami? Za-
negamogočni republikanci in
kratje že sedaj ne skrbijo, da
delo stotisočeri brezposleci,
korajo živeti v nepopisni bedi?
kaj se propadlim finančnim ve-
talovom takoj pomaga, a revne
gladne delavce pa pušča na ce-
in tolaži z "boljimi časi" šele
volitvah? Zakaj — zakaj?

Mister volilec, ali bolje rečeno,
volilna mula, — po volit-
ti bo "bolje". Glasuj za kan-
date starih kapitalističnih
strank in imel boš za kar si glaso-
l. Imel boš to, kar imaš danes.

Imel boš kri iz tvojih žil, ka-
je prešajo danes. Danes imaš
dobro delo, in glasoval boš
kapitaliste v sladkem zaupanju,
da bo tvoje delo stalno. Toda ne-
ga lepega dne te bodo kapita-
vrgli na cesto rekoč: "Izdel-
imamo preveč, nadprodukei-
je — ne rabimo te več." To pa
ker hočejo stare kapitalisti-
stranke, da "ostane vse pri
se."

Se ti bo to dopadlo, brat
Premišljuje: Ali je vredno še kaj
starih kapitalističnih
strank, ki se te ogoljufale že
in tolikokrat? Ali je vred-
odeti glas kandidatu stranke,
da le izrabljuje tvojo volilno
vino in gradi z delavskimi gla-
sni svojo smrdečo politiko in pri-
na dobičkolovstvo? Ali si nisi
kriv, da si mezdno in politič-
rečna in večna mula, ki vleče
in jo podi gospodar?

Premišljuje: V volilnem pravu i-
mož, kar je tvoja dragocena
tina. Zakaj ne bi te lastnine
bral zase s tem, da glasuješ za
kandidata, kterega so delavci po-
vili na volilni listek. In ta kan-
dat je socialistični kandidat Eu-
V. Debs. Glasuj za socialista.

Dober socialisti en ali dva mi-
glasov, tedaj bodo kapitali-
poznali, da delavci ne mara-
biti sami čreda na volišču,
ljudje, ki zahtevajo svoje
pravice. In popustili bo-
svojem izkoriščanju ter do-
delavcem več koncesij. Do-
delavci z glasovnicami v ro-
tami ne pokažejo, da hočejo
imeti svoje pravice, tako
ne bodo kapitalisti storili
za nje. Čemu neki? Do-
delavci glasujejo za kapitali-
pokažejo s tem, da so zado-
s kapitalističnim tiran-
in izkoriščanjem.

Delavci z zdravimi možgani pa
ne bodo več biti zadovoljni s tem,
da godi z njim. Protestirajte
protestirajte s tem, da gla-
Eugene V. Debsa.

Volitve so pred vrat-
delajte za stranko, pridobi-
socialistične volilce med slo-
delavci, kateri so držav-
To pa storite najbolje, ako
"Proletarca". Širite ga to-
pridobite mu nove naročnike.

Tukajšni nemški dnevnik
"Arbeiter-Zeitung" pravi, govo-
reč o zadnjih krvavih dogodkih v
Ljubljani, da je vsa tozadevna po-
ročila, ki prihajajo iz avstrijske-
ga nemško-nacionalnega vira,
vzeti z največjo previdnostjo. Gla-
som takih poročil so vedno ubogi
nemški nacionalni vzor-ljudje, ki
nikomur vode ne skalijo, in da so
le Nemci tisti, ki vedno delajo
zgago in mirne Nemce izzivajo.
Tako je bilo baže tudi zdaj v
Ljubljani. Slovenci so uboge
Nemce bajé strašne preganjal!
Čudno pri tem je samo to, da ni
nikjer govora o nemških žrtvah,
dočim sta bila od Slovencev dva
ustreljena, več pa ranjenih. Torej
sploh nemogoče, da bi se Nemcem
res tako hudo godilo, kakor bi to
nemški šovinisti svetu natvezili.
Sicer je pa večina izgrediv také
vrste v Avstriji umetno uprizorje-
nih; tam se nestrpnost proti dru-
gim narodnostim namenoma ne-
guje. — Frivolna igra meščanskih
politikastrov, ki skušajo z narod-
nostnimi preprii udušiti zdrav
ljudski razum, in sicer s tem na-
menom, da tem ložje narod molze-
jo in ga osleparijo za njegove pra-
vice. In v tem so si podobni "vodi-
telji" vseh avstrijskih narodov!

Ne vrjamate, ako vam kdo čen-
ča, da je socializem prazna utopi-
ja. Mi lahko dokažemo s fakti, da
je socializem naravna posledica
buržoazije in kapitalizma, in proti
tem faktom morajo najboljši go-
vorniki starih strank na sociali-
stičnih shodih držati jezik za
zobmi. Vsak tepec lahko zabavlja
čez socializem če ni socialistov po-
leg. Sodrugi, povejte svojim tova-
rišem-delavcem, da mi se ne "faj-
tamo", kot kranjski liberalci, —
samo zoper klerikalni humbug,
temveč za zvišene cilje, in ti so:
ekonomska in industrična svobo-
da in kolektivistično proizvajanje
in vporaba dober. Verski humbug
itak odpade pri vsakem človeku,
ki se kaj uči, in ako hoče iskati
čisto resnice. Med izobraženci so
danes zvesti verskim bajkam le še
tisti ljudje, ki imajo od tega do-
biček ali pa eksistenco. Sodrugi,
naše geslo bodi vedno: Naprej!

(Predvdorčan).

"The Wall Street Journal" je
nedavno poročal, da je imel Ro-
ckefellerjev trust olja v zadnjih
sedmih letih \$513.202.074 čistega
profita. Lepa svotica! Državljeni,
ki so tako modri! — plačujejo ra-
je Rockefellerju in njegovim kri-
minalnim in sodišča korumpujo-
čim bratcem take ogromne svote,
mesto da bi sami lastovali petro-
lejske vrelce in spravili dohodeke v
svojo zvezino blagajno. O, kakšni
"suckerji" ste vi volilei! Rocke-
feller je veliko pametnejši. On
glasuje za svoje lastne koristi, do-
čim vi glasujete proti svojim ko-
ristim; s svojimi glasovi kupičite
milijone Rockefellerju in njego-
vim finančnim bratcem. Imate
prav, če vpijete o anarhiji in an-
arhistih! Ali je sploh mogoče
najti kje večjo anarhijo, kakor je
med vami?

Listnica uredništva.

Vsled premalega prostora v li-
stu pridejo vsi ostali dopisi na
vrsto prihodnji teden.

REPUBLIKANSKA INKVI- ZIJA.

— Sodr. Thos. Kearney v John-
stownu, Pa., je bil pred nekaj dne-
vi aretiran, ko je govoril na ulici.
Ker ni maral plačati globe, poslal
ga je sodnik za deset dni v ječo.

— Chicagoški sodnik Going je
imel nedavno opraviči z neko iz-
gubljeno žensko, katero je naš bla-
ženi zistem prisilil, da se je ponu-
jala po ulicah. Predno jo je obso-
dil, dejal ji je sledeč: "Žena,
zate ni nobene milosti več. Ako ne
moreš bolje živeti, pojdi iz Chi-
cago ali pa skoči v ječo." Modri
sodnik je pozabil, da živi v času,
ko kapitalizem goji prostitucijo in
postavlja na trg tudi sodnijsko
čast.

— Sodr. J. G. Phelps Stokes iz
New Yorka je pred par dnevi go-
voril na ulici v Minneapolisu. Nek
vslužbenec mestnega oddelka za
škoppenje cest je pa dobil nalog,
da se naj zakadi s škropilnim vo-
zom v množico, ki je poslušala
Stokesa. Škoppilec je to res tudi
storil; podrl je govornika, lahko
ranil neko ženo in oškropil več
oseb. Sodr. Stokes je dogodek pri-
javil sodišču.

Socialista napravijo študije in
trajno in globoko mišljenje. Vsak
aktiven socialist ima torej nekoli-
ko izobrazbe in tudi ve, zakaj za-
govarja in razširja svoje prepri-
čanje. Kako pa postane republi-
kane ali demokrat? Republikane
narediš za glaž piva ali eigaro,
kadar je treba iti na volišče. Vsak
republikanec in demokrat, ki stoji
izven politike, ve samo, da re-
publikanska stranka je "dobra"
stranka, ker plačuje za pivo in
sigare, a drugega ne ve absolutno
nič.

Fingi Connors demokratični
kandidat za zveznega senatorja v
državi New York, je rekel: "Oči-
tate mi, da nimam dovolj izobraz-
be. Well, jaz je ne potrebujem; za
\$20 na teden kupim možganskega
produkta kolikor ga rabim. Mož-
gansko delo, plod izobrazbe, je po
ceni kot blato." Brez komentarija.

"Prosperiteta" v Johnstownu, Pa.

Johnstown, Pa., 22. sept. — Pri
tukajšnji Cambria Steel Co. je de-
lalo pred enim letom 25 tisoč de-
laveev — to je v tovarnah in pre-
mogokopih — a letos jih dela ko-
maj še 5000. Tovarne počivajo, le
v premogovih rovih delajo toliko,
da si delavci zaslužijo za hrano; o
kakšnih prihrankih še govora ni.
Kompanija vedno tolaži delavce,
da bo kmali "zaronalo"; čakajte
—pravijo — do prvega v mesecu,
pa spet do petnajstega, pa spet do
prvega, tako da ne bo tega čaka-
nja nikdar konec. Pri mnogih
brezposlecih je beda priklopela do
viška, in marsikdo bo pobral kopita
in šel stradati v druge kraje,
predno se tukaj odpre kakšno de-
lo. Delo v rovih je pa takšno, da
bi delavci v "boljih časih" tam
ne delali za \$5 na dan, a sedaj je
vesel, da zasluži s krvavo muko
\$1, da ima kaj djati v usta. Tako
se nam godi pod slavno republi-
kansko vlado! Delavci, ki ste že
mesece brez dela, le glasujte še za
republikansko "prosperiteto" in
"full dinner pail", kterega vam
ponujajo republikanci! — J. B.

Strašna smrt.

Velika opekarna Kenmare
Brick & Coal Co. blizu St. Paula,
Minn., je zadnje sredo eksplodira-
la. Vodjo te tovarne, E. W. Drake
sen. in Clarence Bailey, sina pre-
možnega farmarja, je zasula ža-
rea opeka; pred očmi njunih tova-
rjev sta se počasi pekla do smrti.
Prvi je tičal do pazuhe v žereči
masi, in truplo se je moglo šele po
preteku pol ure izvleči. Bailey pa
je bil popolnoma podst, in nje-
govo skoz in skoz sežgano truplo
so našli šele čez eno uro. Eksplo-
zija so povzročili plini.

Ameriško dnevno časopisje je
poročalo zadnje dni o krvavih de-
monstracijah med Nemci in Slo-
vencei v Ljubljani na Kranjskem.
Posredovala je policija, ktera je
ustrelila dve osebi in štiri smrtno
ranila. Strahopetna, gnjila vlada
je tudi proglasila vojno stanje v
Ljubljani in namestila po ulicah
vojaštvo, da prepreči nadaljne po-
boje. Ne vemo še, kaj je vzrok tem
bojem. — ko zvemo, bomo tudi
povedali svoje pravično mnenje —
vendar pa sodimo, da so si spet
dali duška nacionalni nestrpueži,
bodisi od nemške ali slovenske
strani. Ali se s tem rešuje narod,
da se pobijajo okna hiš in demoli-
rajo kulturni zavodi?

Kakšen prijatelj delavcev je
Mr. Bryan pokazalo se je pri
Moyer-Haywood-Pettibonejevi o-
bravnavi. Ves čas je molkal, in
še ko so bili oproščeni, je hinav-
sko rekel: "Res, velika krivica se
jim je godila..."

Na šifkartaškem bojišču v New
Yorku vlada sedaj najlepši mir.
Še pred dobrim mesecem je tako
grmel in treskalo, da smo skoro
vrjeli, da se gre gotovim ljudem
res za prevarjene in oskubljene
radnike. Toda ko se je na bojišču
razkadir dim — vidimo presene-
čeni, da se "ljuta dušmana" drži-
ta v najlepšem objemu. "Hrvat-
ska Zastava" piše, da sta se Sak-
ser in Zotti pomirila in da oba po-
ležila pred sodiščem po tisoč dola-
rjev jamčevine, da ne bosta več v
listih napadala drug drugega.
"Glas Naroda" je nato padel po
"Zastavi", toda ovrgel pa le ni,
kar je prvi list trdil. In — "svo-
ji k svojim"! — prišel je tudi
"Narodni list" ter — kar je naj-
lepši dokaz za resničnost trditve
v "Hr. Z." — složno z "Gl. Nar."
udaril po "Zastavi", pogrevaajoč
eno, kar je pisal Sakserjev list.
Nas bi najmanj ne brigalo tako
časnikarsko pustolovstvo — kajti
ne vidimo ga danes prvič — ko bi
oba "sovražna si" "newyorška
dnevnika ne delala kričeče rekla-
me za Tafta, kteri je največji so-
vražnik delavcev. Tako si pa mo-
remo opravičeno misliti, da so bos-
si okrog tek dveh listov iz pohle-
pja za stotaki, kteri tako radodar-
no padajo iz republikanskega kam-
panjskega fonda, pokopali "lju-
bezen" do radnikov in tudi vsak
čut značajnosti ter odkorakali z
oko v roki v boj za očeta injun-
tionov. Kajti kjerkoli se prične
business, tam se tudi nehajo vsi
značajji, prepričanja in idejati.

Vsak količikaj zaveden sloven-
ski in hrvatski delavec bi bil be-
dak če bi se oziral na plačano
Taftovo reklamo v kapitalističnih
plakatih "Glas Naroda" in "Na-
rodni list."

Finančne panike in gospodar-
ske krize so smrtni boji kapita-
lizma.

Delavci, kteri glasuje za kapi-
talistične kandidate, je podoben
nekdanjemu črnokožnemu sužnju,
ki je nasprotoval aboliciji (boju
proti sužnosti).

Diferenca med kanibalom (lju-
dožreem) in kapitalistom je le-
ta, da kanibal požre svojega sosa-
da, dočim kapitalist požre svoje-
mu bližnjemu življenska sredstva.
Oba sta ostanek barbarizma.

Brumne duše, ki so voljne pro-
dati svoje zmožnosti za čik toba-
ka, ali ktere sploh nimajo lastnih
misli, trdijo, da hoče socializem
razdreti "blagostanje" družbe.
Brumne duše, prosimo, čitajte to-
le: samo v Ameriki se izvrši vsa-
ko leto na tisoče samomorov; na
tisoče delavcev je ubitih v tvorni-
cah, rudnikih in na železnicah; na
stotisoče ljudi umira v bolnišni-
cah in ubožnicah vsled bede in
lakote; na stotisoče ljudi zdihu-
je v ječah in kaznilnicah; na sto-
tisoče žensk je prisiljenih, živeti
ob prostituciji; vlada izda vsako
leto milijone dolarjev za bojne la-
dijske, kanone in puške, s kterimi
se na debelo morijo ljudje; goz-
dove uničujejo požari; milijone
delavcev je brez dela; na stotine
bančnih, trgovskih in industri-
alnih podjetij gre vsako leto na
kant, nakar je na tisoče ljudi osle-
parjenih, ogoljufanih — uničenih;
itd. itd. itd. Prosimo, ali je socia-
lizem temu vzrok? Ali niso to ja-
sni dokazi, da je vsega tega kriv
kapitalizem, ki je fundament da-
našnjega zistema, — in ravno
k-a-p-i-t-a-l-i-z-e-m razdira blago-
sta nje človeške družbe in družbo
samo. Dol s kapitalizmom!

Lepe komedije se vršijo! Has-
kell, governor v Oklahomi in bla-
gajnik Bryanovega volilnega fon-
da, je razkrinkan kot agent Ro-
ckefellerjevega trusta za olje in
kot največji sovražnik organizira-
nega delavstva. Denunciral ga je
Hearst, kteri ima na vrvi nekakš-
no "neodvisno" stranko. Bryanu
je vsled tega postalo vroče in dal
je Haskellu breo iz svoje (demo-
kratične) stranke. Hearst je raz-
krinkal tudi senatorja Forakera
kot agenta trustov, ktere tako na-
vdušeno "preganja" njegov bra-
tee Roosevelt. Zadnji se je nare-
dil na videz silno razočarenega in
s svojim "big stiekom" je udaril
po Forakeru in povrh še po Brya-
nu in Haskellu. In zdaj so si lepo
v laseh! Roosevelt, Bryan, Hearst,
Foraker, Haskell, Taft in še cela
kopa drugih republikanskih in de-
mokratičnih generalov našteva e-
den drugemu podkupljivost in vse
mogoče lumparije. Prav tako! A-
meriške delavstvo pa mora vsaka-
kor sedaj spoznati, kak "game"
igrajo naše vodilne glave na ra-
čun brezpravnega produktivnega
ljudstva.

Sodrugom, kteri so vešči angle-
ščine v čitvu, priporočamo knjiži-
ci: "Socialist Campaign Book",
cena 25c, in: "What help can any
workingman expect from Taft or
Bryan", cena 10c. Obe knjižici
sta jako pripravni za socialistič-
no volilno agitacijo. Pišite na:
National Headquarters of Socia-
list Party, 180 Washington st.,
Chicago, Ill.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Opisni po dogovoru. Pri spremembi besedila je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

JOHN GRILIC, President;

JOHN PETRIČ, Secretary;

ANTON PREŠERN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

31

DOPISI

Uspeh socialistične veselice.

La Salle, Ill., 22. sept. — Veselica, katero so priredili lasalski sodruzi 19. t. m., se je obnesla povsem dobro. Prišlo je lepo število zavednih naših delavcev kljub temu, da so zagrizeni klerikaleci delali zapreke od vseh strani in šuntali ljudi, češ, ne pojdite na to veselico, kajti "policiji bodo vso družbo aretirali in zaprli." Res lepa drhal so ti klerikaleci; mesto da bi delavca podučili, da se vrši veselica za delavske koristi, ga pa hujskajo zoper njegove lastne interese.

Govorniki, tudi oni ki so prvič nastopili, so nam govorili od arca. Želi so buren aplauz. Zlasti se je postavila Marija Virant in njena hčerka; obe sta naredili globok utis na občinstvo. Ples in raznovrstna zabava je trajala do 5 ure zjutraj. Sodruzi naprej!

Prisotnik.

Spomini na "Labor Day" v Clevelandu. — Razno.

Cleveland, O., 20. sept. — Sodrug urednik, upam da imate nekoliko prostora za moj dopis v "Proletarec". Letošnji "Labor day" je bil velikega pomena v Clevelandu. Na tisoče organizirane delavstva se je zbralo na Public Square, 60 delavskih organizacij je korakalo po mestu in na čelu teh je bil sodr. William D. Haywood. Isti dan popoldne je imel Haywood govor v Luna parku; poslušala ga je na tisoče delavcev; tisočeri in tisočeri pozdravi so doneli velikemu rudarju iz Zapada. Kapitaliste je to brez dvoma peklo; celo kapitalistični listi niso mogli prezreti velikanskega navdušenja za Haywooda temveč poročali so o tem obšerno. To je dokaz, da se tudi clevelandski delavci zavedajo svojega razreda in socialističnih stremiljenj.

29. t. m. obišče Cleveland sodr. Debs, naš kandidat za predsednika. Navdušenje v delavskih vrstah bo tega dne brez dvoma spet velikansko. Vse vstaja in dela načrte za boljo bodočnost, le naših brumnih Kranjcev manjka pri teh slavnostih in sestankih. Njim ne gre socializem v glavo; zadovoljni so menda s svojimi tlačitelji, a poleg pa še pridružujejo v nekakšni narodnosti. Ubogi zaspanci!

France iz New Yorka pozivlja že teden za tednom slovenske delavce, da naj glasujejo za Tafta. Lepa reč! Francetu menda nikdar ne "fali". Če je kriza, vozijo se rojaki v stari kraj, ako pa nastanejo takozvani "holii časi", tedaj se pa spet vračajo v Ameriko. Na ta način ima France pri šifkartah

vedno "business" in najbrž si tudi želi, da bi vedno "tako ostalo", kajti drugače bi ne bobnal za stranko pijavk delavske krvi, in ne meštil z glasovi slovenskih delavcev.

Delavec, ako hočeš sam sebi dobro, tedaj glasuj za socialista, za sodr. Debsa. Kandidatje kapitalističnih strank, najsibodo republikanci ali demokratje, obetajo delavcem "prosperiteto" in "dobro čase" že nad petdeset let, a mesto tega dobe delaveci še vedno ogledano kost in batine na hrbet. Ali boš, delavec, vedno jemal to za dobro? Ali boš vedno in vedno vrjel izkoriščevalcem, ki ti sede na tilniku in pijejo tvojo kri?

Slovenski delaveci v Ameriki imamo svoj list "Proletarec", edino naše orožje, ki odkriva in bica današnji gnjili sistem. Ali kako skrbimo za to svoje orožje? Mesto da bi list, glasilo tolike mase delavcev, napredoval z vsakim dnem in kmalu postal dnevnik, — pa nazaduje. Ali ni to sramota? Sodruzi na delo! Agitirajte in pomagajte našemu listu, da dobi zopet prejšnjo večjo obliko. Socialistična dolžnost je vsakega, kdorkoli misli z nami, in kdor more, da finančno podpre "Proletarec". G—L

"Red Special" v Oregonu. — Velikanske ovacije.

Oregon City, Ore. — Slava 14. septembra! Tega dne je namreč pridrdal v naše mesto, ki steje komaj par tisoč ljudi, poseben "rdeči vlak" s sodr. Debsom, katerega je pričakavalo na kolodvoru do tisoč oseb. Vlak je bil ves okrašen z rdečimi zastavami. Shod je otvoril sodr. Stephen M. Reynolds iz Ind., za njim je pa nastopil sodr. E. V. Debs, ki je v pol ure trajajočem govoru razložil program socialistične stranke in med burnim ploskanjem poslušalcev pošteno ožigosal staro republikansko in demokratsko stranko. Med govorom je dobil Debs od nekega navzočega nasprotnika vprašanje, na katerega je pa odgovoril tako prepričevalno, da so ostali nasprotniki zgubili vse veselje, staviti mu še kakšno vprašanje. Naš kandidat je žel tu buren aplauz.

Iz Oregon City je oddrdal poseben rdeči v Portland, največje mesto v državi Oregon, ktero je znano vsemu civiliziranemu svetu od zadnje ameriške razstave. V družbi tukajšnjih sodrugov sem si v tovarni izprosil dopust, nakar sem se odpeljal na "posebnem rdečem" v Portland. Sprejem, ki ga je delavstvo tega mesta dalo Debsu, me je presenetil. Organizirani delaveci belega, črnega in rmenega plemena so korakali v paradi, ktera je bila nad eno miljo dolga. Vsi so imeli rdeče znake na prsih, nosili so rdeče prapore in primerne napise kot npr. "Bryan in Taft nam hočejo dati dinner pail, poln — zraka" itd. Šest socialistov je pa nosilo mrtvaško krsto na ktere se je nahajala zelena glava in napis: "Prosperiteto neso k pogrebu". Vsa ta velikanska množica delavcev je zavila na 19th in Washington st., v Exposition Rink, kteri zavzema celi blok. Na pročelju tega sopleja so blestele besede Karl Marksa: Delaveci vseh dežel, združite vse, ničesar ne morete zgubiti ko svoje verige, pridobite pa lahko vse! Exposition Rink, ki je bil za večer 14. sept. namenjen za shod socialistične stranke, ima prostora za 20.000 oseb, — toda topot je bil premajhen; veliko število ljudi je moralo ostati zunaj. Točno ob 8 uri je godba zaigrala marseljezo, nakar je otvoril shod sodr. C. Y. Lewis. Govoril je poldrugo uro. Temu je sledil sodr. Harry McKee iz San Domingo, Cal., a tretji govornik je bil sodr. Debs. Vrli kandidat je s svojim

stim in močnim glasom, katerega je ohrapil kljub temu, da je vsak dan po dvakrat ali trikrat na govorniškem odru, v dve uri trajajočem govoru dočebra razložil težnje in zahteve delavskega razreda. Starim strankam je pa bral take "levite", kakoršnih še nikdar niso slišale. Dobil je od debelih milijonarjev in zvitih republikanskih politikarjev tudi več vprašanj, na ktera je pa odgovoril točno in gladko. Shod se je končal z gromovitim ploskanjem in tisočeri hura-klici.

Debsova volilna agitacija kaže, da bodo nasprotniki prekleto debelo gledali, ko bodo v novembru socialisti sešeli svoje glasove. Popolnoma slep in gluhi bi morali biti tisti delavec, kteri bi 3. novembra glasoval za Tafta ali Bryana. Kdo je pa nominalni ta dva moža? Delaveci! Ne! Tafta in Bryana so nominalni zastopniki 400 višjih, kteri kontrolirajo in korumpirajo celo Ameriko. Vsak delavec, ki bi glasoval za Tafta ali Bryana, je podoben ovci, ki hodi k volku v posete. Ne čudite se, če vam kak podkupljeni časnikar piše, da so to vaši prijatelji; saj so tudi volkovi prijatelji ovac — da jih požro.

Proletarci, vi morate sedaj odločiti, kdo naj stopi h krmilu vlade Zedinjenih držav za dobo prihodnjih štirih let. Vi morate odločiti, ali naj se tovarne in rudniki zapirajo kadar se komu zljubi, ali ne. Ako ste zato, da se preustroji današnji gnjili sistem, potem glasujte za sodr. Debsa. On je mož, katerega so nominirali v Chicagu moške, ktere so poslali organizirani delaveci — socialisti od vseh strani Zed držav. Delaveci naj glasujejo za svojega kandidata, kapitalisti pa za svojega — in zmaga bo naša.

Naprej, delaveci, naprej! Predvdorčan.

"Red Special" v Seattle, Wash. Debsov govor.

Seattle, Wash., 18. sept. — 15. t. m. ob polu šesti uri popoldne je dospel "Red Special" z Debsom in njegovo družbo v Seattle. Isti dan je imel Debs shode v Portlandu, Ore., Tacomi in Everettu, Wash. V Tacomi se je shod vršil na prostem ob velikanski vdeležbi; v Seattle se je otvoril shod ob 8 uri zvečer in trajal dve in četrt ure. Ob 11 uri je pa oddrdal "posebni rdeči" v Everett, kjer se je vršil shod o polnoči z več kot dva tisoč vdeleženci.

Lokalna soc. stranka v Seattle je šla v polnem številu na kolodvor Debsu naproti, kjer smo pozdravili našega kandidata in odbor, kteri potuje z njim. Nato smo odkorakali v sprevedu po mestu. Godba, ki potuje s "posebnim rdečim", je na čelu igrala marseljezo in druge revolucionarne komade, za njo je pa korakalo okrog 2000 oseb. V sprevedu je bil tudi seattlski socialistični otroški klub, vsak otrok je vihtel svoj rdeči praporeček, kar je naredilo slavnost tem veličastnejšo. Spreved je zavil proti "Dreamland Rinku", kjer se je imel vršiti shod; toda, še predno je parada dospela tja, nabralo se je okrog dvorane toliko ljudi, da so bile ulice na tri bloke naokrog popolno natlačene. Če bi bila dvorana še enkrat večja, bila bi polna, tako pa žal ni bilo prostora niti za polovico navzočih ljudi, dasi je "Dreamland Rink" največja dvorana v mestu. Naval v dvorano je bil tak, da so morali policaji vzdrževati red, da se ni slabjših pohodilo. Ko se je dvorana s 3500 sedeži napolnila do zadnjega kotička, morali so zapreti vrata vsled neprestanega pritiska v dvorano. Zunaj je ostalo kakih 500 oseb.

Shod je otvoril sodr. H. M. Wells in dal besedo G. E. Boomerju, soc. kandidatu za governorja v

državi Washington. Za tem je še govoril sodr. McKee, organizator iz Californije, nakar je nastopil Debs. Ko je stopil na oder, priredilo mu je občinstvo s ploskanjem in hura-klici take ovacije, kakršnih še nikdar doslej nisem čul ne videl. Dolgo je trajalo predno se je polegel silni vihar. Otroški klub je še zapel marseljezo in nato je pričel Debs z govorom.

"Nad vse lepa vdeležba 'neželje. nih državljanov'," pričel je Debs. V svojem nad eno uro trajajočem in nad vse zanimivem govoru je podal Debs živo sliko današnje kapitalistične vlade in delavske mizerije. Dejal je med drugim: "Dokler bote, delaveci, volili republikance in demokrate, volili bote trud svojega dela v roke kapitalistov. Delaveci so naredili vse avtomobile, voziti v njem se pa smejo le enkrat v letu: na volilni dan, kjer glasujejo za 364 dni pešhoje v letu. Stranka, ki raste,

je le ena na svetu: socialistična stranka. Če bi bili delaveci socialistizmu tako lojalni, kakor so republikanizmu in demokratizmu, bi jaz letos izvoljen predsednik Zedinjenih držav. Zmaga ene druge stranke pomeni pa le poraz za delavce. Zakaj delodajalci v dno oglašujejo, da potrebujejo toliko in toliko rok, nikdar pa da potrebujejo toliko glav! Ali bi delaveci znali, da imaj poleg tudi glave, bi že davno pometli kapitalizmom. Bog ve, če bo storil kaj za delavce! On pa "Jaz ne vem, kaj bi storil za samo izvolite me." Noben delavec ki ima srce v prsih, ne more bi zadovoljen z današnjim sistemom. Če imajo ljudje pravico živeti morajo imeti tudi pravico do dela. Delaveci morajo pa vedno žak na delo. Kapitalizem in krščanstvo "civilizacija" sta vzrok, da žensstvo posluhuje prostitucije itd.

(Dalje na 4. str.)

Slovenecem in Hrvatoma!

naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke,

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in hitro.

V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k sp.

Pridite in ogledajte si našo izložbo.

Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
UNION CLOTHIERS—TAILORS
598-600 BLUE ISLAND AVE.

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena z najboljšimi pijačami, unijskimi smodkami in prostim prigrizkom.

Dvorane, za društvenene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.

Potujoči rojaki vedno dobro došli.

Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk

Frank Mladič

587 SO. CENTRE AVE., CHICAGO, ILL.

Spomin na ženitvanjski dan.

Sezona ženinov in nevest prihaja. Če se ženite, je važno za vas, da si omislite dobro sliko kot spomin na vaš ženitvanjski dan. Dobro sliko, da boljše ne morete dobiti, vam izdela

Wilke

izkušen fotograf,

391-393 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

Ima večletno skušnjo in izdeluje najfinejše fotografije po zmeril cenah.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVLJENO 1893

Vestnik

Edini slovenski ilustrirani list v Ameriki. Izhaja dvakrat na mesec na 16 straneh. Cena mu je samo \$1.00 na leto, \$0.50 na pol in 2 c na četrt leta. — Naslov: "Vestnik", 9 Albany St., New York, N. Y.

Joseph Kratk

575 W 17th St., Chicago, Ill.

Izdelovalec najfinejših čr vsake vrste.

Na debelo in drobno.

Strahovi.

Pravilo vsem rodoljubnim Sloven-
cem.
Ponatis iz R. P.)

Dalje.

Najim gospodarskim zakonom
koncentrira kapitalizem
gospodarsko moč boljbolj v po-
srednjih rokah. Ker je ta resnica
dokaz za socializem, so bi ka-
pitalistični mogotei najeli "učee-
ke", ki naj bi dokazali, da ni
koncentracije. To je namreč
grozota kapitalizma — in ena
največjih! — da s svojo de-
mo močjo gospoduje nad du-
šnim delom. Služiti mu morajo
roke, ampak tudi glave, če
ne zanemariti — želodec. A
strahu ne vidijo oni, ki jim je
polnočna pošast.

Najeti učenjaki torej trdijo, da
kapitalizem ne koncentrira. Po-
govarjati jim mora uboga statistika,
katero delajo, kakor svinja z
metodo, katere se poslu-
žujejo, je čudovito enostavna, n.

V Zabjem Gradu je bilo lani
velikih davkoplačevalcev, 320
samostalnih mojstrov in trgovcev.
Tudi so samo štirje veliki davko-
plačevalci, pa 335 samostalnih ma-
loprodnikov in kupčevalcev. To-
ga razvije se srednji stan, ne pa
kapitalizem.

Kdor misli rajši s svojo glavo,
ne verjame in si prihrani trud. Se-
da si prihrani tudi spoznanje.

Ena velika kapitalista torej ni
v Zabjem gradu. — Kaj pa je
sicer ne bi ta enojka do-
nosila še ničesar, naj se je zgo-
dilo i njim karkoli. Če je umrl, je
tudi verjetno, da bi bilo prišlo
njegov bogastvo malim mojstrom
v roke. Če je prišel na boben, so
se najbrže polastili njegovega
bogatejši kapitalisti. A če
umrjemo, izvemo, da se je le
mislil, ker si je v Zabjem gradu
toliko nagrabil, da poslej lahko
oklenira v Cekinskem Mestu.

Ampak večje število malih obrt-
nikov! To je dokaz!

Pošli. Vprašajmo, koliko je
med letošnjimi samostalnimi lan-
ci! Sto ljudi je v stari veri, da
na rokodelstvo najboljše jasli,
posušilo srečo; toda petdeset iz-
med njih, ki so lani še mojstrova-
li, je obesilo samostalnost na klin,
da ni bilo treba obesiti svojega te-
la tja. Petdeset takih, ki so de-
la s tremi, štirimi pomočniki, de-
lahaj z enim ali nobenim pomoč-
nikom in s kakšnim vajencem. Sto
takih, ki so jedli petkrat na teden
meso, ga ima še ob nedeljah in
v mesnikih na mizi.

Čakaj akejskih družb, karte-
tov, trustov o svojih dohodkih po-
govarjajo resnice, da se tam zbira
kapital in da tudi tam slabšeji po-
govarjajo odpadajo, posamezniki pa
ostanejo absolutni vladarji. Ko-
je v Ameriki trustov, koliko
na deležev v svojih rokah in
kar se mu poljubi, lahko zapo-
ne druge k hudiču!

Koncentracija kapitala je ne-
varno dejstvo. Ustavlja jo, kol-
je v sedanjih družbi mogoče,
socialistično delo; strokove orga-
nizacije, zadruge itd. A če bi tega
bilo in bi se smel kapitalizem
razvijati brez upora svojih suž-
nj, bi moral priti dan, ko bi ime-
valenostno število biljonarjev
gospodarski svet v svojih
rokah. Vse ljudstvo bi jim
gospodarsko zasluženo, a
politično, ker temelji vsa po-
moč na gospodarski. Tedaj
bi uničena vsaka druga samo-
kost in zavlačala bi tiranija,
ne bi ni doživel svet.

Če verjame, da bi vse človeš-
tvo prenašalo tako živinsko tla-
stvo! Kdo ne razume, da bi se
v svet, ker bi se moral u-
niči! In da bi premagal ves svet

peščico svojih zatiralec! In da bi
zmagajoče človeštvo prevzelo v
"svojo režijo", kar bi bilo že
zbrano na enem kupu?

Absurdna je ta misel. A zakaj?
Le zato, ker človeštvo ne čaka na
zadnjo uro, ampak tisti, ki vidijo
in čutijo nevarnost, se postavijo
pravočasno pokoncu. Otroci se ne
zaploti, kadar že umirajo starši;
kapitalistična družba ima svojega
naslednika že v sebi: kakor se ona
stara, tako se on razvija.

Bogastvo se zbira na posamez-
nih maloštevilnih kupih; delavna
sredstva, vstvarjajoča bogastva,
so last kapitalistov, katerih števi-
lo se tako zmanjšuje, kakor kapi-
tal sam narašča. A že se organizi-
ra delavsko ljudstvo, da bo pri-
pravljeno, ko bo treba, da prevza-
mejo producente sami produktiv-
na sredstva in ž njimi odločevanje
o delu.

Sovražniki socializma, zavedni
ali nezavedni hlapei kapitalizma,
ustavljajo razvoj, kolikor pač mo-
rejo. A kje je moderni Jozua, da
ukaže solnce, naj obstoji? Sava se
jezovi lahko ustavlja tupatam;
končno bo vendar stekla v Do-
navo in morje, če bi se mi tudi na
glave postavljali.

Delavna sredstva morajo posta-
ti last splošnosti.

Brez take rešitve je nemogoča
socialna enakopravnost. Če bi na-
mesto Morgana, Goulda, Roth-
schilda dobili Brittija, Srakar,
Skopnik tovarne, železnice, jame
itd., bi ljudje postali njih sužnji.
Izpremenilo bi se nekaj v visokih
sferah, nič pa ne v nižavah ljud-
stva. Samo če imajo vsi vse, kar
je za delo potrebno, ni nihče več
odvisen od posameznika; samo
vzajemna odvisnost ostane, ki pa
pomeni prav toliko, kakor svobo-
da in sicer največja svoboda, ki
se more misliti na zemlji. Taka
odvisnost se ne čuti več, ker je
vsak v povsem enaki meri odvisen
od vseh drugih in se na ta način
vse odvisnosti vzajemno izravna-
jo in odpravijo.

Z gospodarsko enakopravnostjo
gre vstrie politična. Kjer ne more
nihče gnotno vladati nad drugim,
izgine sploh vlada v današnjem
zmislu. Posledica gospodarskega
socializma je popolna demokracija,
v kateri odločujejo vsi. Ka-
kor so vsi služabniki, so tudi gos-
podarji. Nihče ni služabnik dru-
gega človeka, temveč družbe; so-
cialistična družba ne bo družba
enakopravnih ljudi, prva človeška
družba, v kateri bodo vsi člani
res ljudje.

(Zaključeno poglavje sledi.)

Podpirajte socialistično časo-
pisje! Naročajte, čitajte in širite
'Proletarca'! Priporočajte hrvat-
skim delavcem 'Radniško Štražo'.

Ljubezen do doma.

Vsi ljubimo naš dom in naše
družine, kar nas stori srečne, zla-
sti če je nevolja in bolezen daleč
od našega praga. Toda v slučaju
bolezní mora biti naša ljubezen še
večja, in opustiti ne smemo ničesar,
da rešimo bolnika. Mi vam
damo dober svet. V bolezni, ki se
začne z izgubo, apetita, nerednosti
v želodec in sličnimi neprilikami,
vživajte takoj Trinerjevo ameriško
zdravilo grenko vino. S tem
hitro pomorete prebavljalnim or-
ganom do pravičnega delovanja in
do okrepčanja celega života. Ra-
biti bi se moralo v želodčnih in
črevesnih boleznih ter v slučaju
telesne slabosti. V lekarnah. Jos.
Triner, 616—622 So. Ashland ave.,
Chicago, Ill.

Listu v podporo.

V veseli družbi v Clevelandu:
J. Luznar 25c, M. Luznar 10c,
Koss 15c.

Slovenecem v pogled.

Cenjeni zdravnik Collins, N. Y.
Medical Instituta:

Vaša poslana zdravila sem po-
rabil ter se počutim polnoma
zdrav tako, kakor sem bil pred bo-
lezni, a molčal sem toliko časa,
da sem se prepričal, da sem do
kraja ozdravljen, ker se mi bole-
zen ni več povrnila.

Iskreno se Vam toraj zahvalju-
jem za vse, kar ste mi storili ter
Vam ostajam vedno iskreni pri-
jatelj.

A. Augustin,
Box 93 Crested Butte, Colo.

KUPUJTE PRI
Albert Lurie Co.,
567-69-71-73 Blue Island Ave.
CHICAGO, ILL.

Velika trgovina z me-
šanim blagom.

Zmerne cene vsak dan.

Valentin Potisek
GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle, Ill

Toči vse, gostilni podrejene pijače
inse priporoča rojakom za obilen obisk.
Postrežba točna in solidna.

M. Lasković in Fr. Smetko
378 West 18th St., Chicago

MODERNO OPREMLJENA SLOVEN-
SKA TRGOVINA Z JESTVINAMI
(GROČERJA.)

Najboljši riž, kava, čaj, moka itd.,
sploh vsakovrstno domače in prekomor-
sko blago vedno sveže po najnižji ceni
na prodaj.

Na zahtevo razvažam blago tud na
dom, za kar nič ne računim.

Pozor Rojaki Slovenci!

Prevzel sem na novo opremljeno go-
stilno "TRIGLAV" od brata Mohorja.

Točim sveže pivo, domače vino in
druge raznovrstne pijače, na razpo-
lavo imam moderno kegljišče in potu-
jočim vedno pripravljeno prenočišče.
Postrežba točna in solidna. Pri-
poročam se za obili obisk.

John Mladić,
617 So. Centre Av., Chicago, Ill.

Največa slavjanska tvrdka
bander, zastav društvenih
kap. prekoramnic, regalij
in drugih stvari za društva

Pišite v slovenskem
jeziku po moj 80 strani
velik cenik kterege po-
šlem zastoni.

Hermankovi praški

so najboljšo zdravilo za glavobol
in neuralgijo.

Ustavijo bolečine v 15 minutah.
Cena 25 centov.
J. C. HERMANEK, lekarnik,
585 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Pozor Rojaki!

Gotovo pomoč v bolezni zadobite, ako se obrnete
na Dr. R. Mielke-ja, vrhovnega zdravnika naj-
starejšega in najzanesljivejšega zdravniškega
zavoda za Slovence v Ameriki:

THE COLLINS N. Y. MED. INSTITUTA

On ima nad 40 letno prakso v zdravljenju
vseh bolezni ter EDINI ZAMORE JAMIČTI
za popolno ozdravljenje vsake notranje ali zu-
nanje bolezni, pa naj bode ista akutna ali zas-
tarel (kronična), kakor:

bolezni na pljučah, prsih, želodcu, črevah, jetrah,
bolezni mehurju, vse bolezni v trebušni votlini, — potem
v nosu, glavi in grlu, nervoznost, živčne bolezni, bolezni
srca, katar, prehlad, težko dihanje, bronhialni, prsni in pljučni
kašelj, bljuvanje krvi, nepravilno prebavo, neuralgio, reumatizem,
giht, trganje in bolečine po udih, zlato žilo, grižo, otekline,
vodenico, padavico ali božjast, nemočnost v spolnem občevanju,
polucijo, posledice onanije, šumenje v ošesih in tok iz ušes gluhost,
izpadanje las, mazulje, srbečino, lišaje, hraste in rane, vse bo-
lezni na notranjih ženskih ustrojih, glavobol, neredno mesečno
čiščenje, belitok, padanje maternice, neplodovitost i. t. d.

On edini na posebni moderni način hitro
in zanesljivo ozdravi jetiko in sifilis, kakor tudi
vsako tajno spolno bolezn moža in žene.

Zdravljenje spolnih bolezni ostane tajno. —

ZATORAJ ROJAKI! Ako ste bolni ali slabi
ter Vam je treba zdravniške pomoči, ne odlašajte z
zdravljenjem in ne obračajte se na zdravnike in zdrav-
niške zavode, katerih delovanja ne poznate, ker tako
brez koristi trošite težko prisluženi denar, temveč na-
tanko opišite Vašo bolezen v svojem materinem jeziku
in pri tem naznanite koliko časa traja, kako je nasto-
pila in vse podrobnosti ter pismo naslovite na spodaj
označeni naslov, potem smete mirne duše biti prepri-
čani v najkrajšem času popolnega ozdravljenja. —
Ako pa Vam bolezen ni znana, pišite po obširno knjigo
ZDRAVJE, katero dobite ZASTONJ, ako pismu pri-
ložite nekoliko poštnih znamk za poštnino.

Vsa pisma naslavljajte točno na sledeči naslov:

THE

COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE
140 WEST 34th ST., NEW YORK N. Y.

ZEMANOVO "GRENKO VINO",

je najboljšo zdravilo svoje vrste, izvrstno sredstvo proti boleznim
želodca, črev in ledvic, čisti kri in jetra. NEPRESEGLJIV
LEK ZA MALOKRVNE ŽENE IN DEVOJKE.

Izdelano iz najboljšega vina in zdravilnih zelišč.

ZEMANOVA "TATRA",

želodečni grenkec. Tatra je izdelana iz zdravilnih zelišč tatran-
skega gorovja, zdravi živčne slabosti, podpira lahko prebavo
želodčev in se je dobro obnesla proti bolestim revmatizma.

Dobiti v vseh slovanskih salunih kakor tudi pri izdelovalcu
teh najboljših zdravil.

Prodaja na debelo in drobno najboljša Californijska vina.

B. ZEMAN, 777 Alpor Street,
Chicago, Ill.

Slovinci Pozor!

Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, krava-
te, ovratnike ali druge potrebne reči za moške — za
delavnik i praznik, tedaj se oglašite pri meni, kjer
lahko goverite v svojem materinem jeziku.

Čistim tudi stare obleke in izdelujem nove po
največji modri in nizki ceni.

JURAJ MAMEK 581 Center Avenue,
blizu 18. ul., Chicago

